

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG

HOÀNG ANH TUẤN

**DẠY HỌC SOẠN ĐỆM TRÊN ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ
CA KHÚC VIẾT VỀ TÂY NGUYÊN CỦA NHẠC SĨ
NGUYỄN CƯỜNG TẠI TRƯỜNG TRUNG CẤP
VĂN HÓA NGHỆ THUẬT GIA LAI**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 9 (2017-2019)**

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT
TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Trần Hoàng Tiến

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương
Vào ngày **15** tháng **8** năm 2019

***Có thể tìm hiểu luận văn tại: Thư viện Trường ĐHSP Nghệ
thuật Trung ương***

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Đàn phím điện tử (Electronic Keyboards, gọi tắt là Keyboard) một nhạc khí phổ biến trong đời sống âm nhạc ở Việt Nam hiện nay. Được tích hợp kỹ thuật điện tử tiên tiến, hiện đại, đàn Keyboard được phát triển theo hướng thay thế một dàn nhạc qua mô phỏng âm thanh tự nhiên, tái tạo âm sắc của nhiều nhạc cụ trên thế giới.

Tại trường TCVHNT Gia Lai, ngay từ những ngày đầu thành lập, từ nhu cầu xã hội, đàn phím điện tử là nhạc cụ chủ lực được trọng đào tạo, thu hút nhiều SV tham gia học tập. Cho đến thời điểm này (2019), nhà trường đã đào tạo, cung cấp đội ngũ nhạc công biểu diễn đàn phím điện tử chuyên nghiệp, các giáo viên dạy âm nhạc phổ thông; người sử dụng đàn phím điện tử hoạt động văn hóa, nghệ thuật phong trào không chuyên trong TTVH tỉnh, huyện, cơ quan, đoàn thể thuộc khu vực Tây Nguyên... đáp ứng nhu cầu giáo dục âm nhạc trong thời kỳ mới.

Với chuyên ngành đàn phím điện tử, dạy học đệm hát có vai trò quan trọng. Trong quá trình lên lớp, giảng viên hướng dẫn cho học sinh nhiều nội dung cơ bản, hình thành phần đệm ca khúc với phong cách âm nhạc khác nhau. Tuy nhiên, giảng dạy còn chung chung, mang tính khái quát. Cách dạy học thụ động theo kiểu giảng viên đệm mẫu, học sinh thực hành theo. Ngoài ra, giảng viên chưa đưa nhiều ca khúc mang đặc điểm vùng miền vào giảng dạy như một số ca khúc viết về Tây Nguyên của nhiều nhạc sĩ, trong đó có ca khúc của nhạc sĩ Nguyễn Cường.

Việc đưa các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường vào dạy học đệm hát là rất cần thiết bởi khi hoàn thành xong khóa học, tốt nghiệp ra trường, học sinh chuyên ngành đàn phím điện tử sẽ về làm việc và hoạt động tại một số địa phương thuộc khu vực Tây Nguyên. Các em sẽ thường xuyên phải tiếp xúc, làm quen và đệm hát cho các ca khúc này. Vì vậy, ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường, được học đệm các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường một cách hệ thống, bài bản, logic sẽ giúp học sinh tự tin và vững vàng hơn với các bài đệm của mình.

Xuất phát từ suy nghĩ, mong muốn đưa ra một số biện pháp dạy học đệm trên đàn phím điện tử giúp học sinh hiểu và nắm được phương pháp soạn đệm ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, tôi chọn đề tài: ***Dạy học soạn đệm trên đàn phím điện tử ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường tại Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật Gia Lai*** cho luận văn tốt nghiệp Thạc sĩ Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc.

2. Lịch sử nghiên cứu

Qua việc nghiên cứu các tài liệu và tìm hiểu thực tế, chúng tôi nhận thấy có khá nhiều công trình nghiên cứu đề cập đến vấn đề phương pháp soạn đệm như:

- *Hướng dẫn thực hành phần đệm trên đàn Organ của Phạm Chính*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội năm 2001. Giáo trình *Đệm đàn phím điện tử* của tác giả Nguyễn Xuân Tứ do Bộ Giáo dục và Đào tạo phát hành tại “Dự án đào tạo giáo viên THCS” năm 2007. Giáo trình hướng dẫn soạn đệm trên đàn phím điện tử dùng bộ đệm tự động...

Một số luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc Trường ĐHSP Nghệ thuật TW như:

- Phạm Bá Sản (2014), *Nâng cao kỹ năng đệm đàn phím điện tử cho sinh viên ngành Sư phạm Âm nhạc*.

- Nguyễn Thị Thu Thủy (2015), *Nghiên cứu biên soạn tài liệu dạy học đệm trên đàn phím điện tử tại Trường Trung cấp VHNT Vĩnh phúc*.

Có thể thấy, các công trình nghiên cứu trên là những tài liệu quý cho đề tài của chúng tôi được tham khảo, tiếp thu. Tuy vậy, đến nay chúng tôi chưa thấy đề tài nào nghiên cứu về dạy học đệm trên đàn phím điện tử ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường tại Trường TCVHNT Gia Lai. Vì thế, đề tài này không có sự trùng lặp với những đề tài đã có khác.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu nhằm đề xuất các biện pháp, phương pháp dạy học đệm trên đàn phím điện tử ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường tại Trường TCVHNT Gia Lai.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Làm rõ một số khái niệm liên quan đến đề tài; giới thiệu một số ca khúc viết về đề tài Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường; đưa ra cách dạy học đệm trên đàn phím điện tử ca khúc Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường tại Trường TCVHNT Gia Lai.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Nghiên cứu các biện pháp dạy học soạn đệm ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường cho học sinh hệ Trung cấp Đàn phím điện tử tại Trường TCVHNT Gia Lai.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- Địa điểm nghiên cứu: Trường TCVHNT Gia Lai
- Thời gian nghiên cứu: Đề tài bắt đầu vào tháng 8 năm 2017, hoàn thành vào tháng 8 năm 2019.
- Đề tài chỉ nghiên cứu một số biện pháp dạy học soạn đệm ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường cho học sinh hệ Trung cấp Đàn phím điện tử tại Trường TCVHNT Gia Lai có sử dụng phần đệm tự động.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp phân tích kiểu, loại ca khúc Tây Nguyên do nhạc sĩ Nguyễn Cường sáng tác.
- Phương pháp tổng hợp để trình bày tính phổ biến của ca khúc Tây Nguyên do nhạc sĩ Nguyễn Cường sáng tác tại Gia Lai, từ đó Trường TCVHNT Gia Lai đưa vào dạy học đệm trên đàn phím điện tử.
- Sử dụng phương pháp thực nghiệm sư phạm để đối chứng, kiểm tra hiệu quả biện pháp nâng cao dạy học đệm trên đàn Phím điện tử

6. Những đóng góp của luận văn.

- Sau khi bảo vệ thành công, luận văn có thể sử dụng làm tài liệu dạy học đệm hát trên đàn phím điện tử tại Trường TCVHNT Gia Lai.

- Là tài liệu tham khảo cho học sinh Trung cấp chuyên nghiệp đàn Phím điện tử tại Trường TCVHNT Gia Lai.

7. Bố cục luận văn.

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực trạng dạy học đàn phím điện tử tại Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật Gia Lai.

Chương 2: Đặc điểm ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường.

Chương 3: Biện pháp dạy học soạn đệm trên đàn phím điện tử ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TRẠNG DẠY HỌC ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ TẠI TRƯỜNG TRUNG CẤP VĂN HÓA NGHỆ THUẬT GIA LAI

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. *Dạy học*

Qua phân tích một số khái niệm dạy học, có thể trình bày cụ thể khái niệm dạy học với mối tương tác chặt chẽ giữa người dạy và người học trong mối quan hệ thống nhất, đảm bảo người học lĩnh hội kiến thức, tri thức đời sống, xã hội: *Dạy học là một quá trình gồm toàn bộ các thao tác có tổ chức và có định hướng giúp người học từng bước có năng lực tư duy và năng lực hành động. Dạy học nhằm mục đích chiếm lĩnh các giá trị tinh thần, các hiểu biết, các kỹ năng, các giá trị văn hóa mà nhân loại đã đạt được để trên cơ sở đó có khả năng giải quyết được các bài toán thực tế đặt ra trong toàn bộ cuộc sống của mỗi người học.*

1.1.2. *Phương pháp dạy học đàn phím điện tử*

phương pháp dạy học đàn phím điện tử là cách thức, con đường chuyển tải những kiến thức về đàn phím điện tử; hình thành, phát triển các kỹ năng nhận thức về đàn phím điện tử cho người học; là một hệ thống những hành động có mục đích của giáo viên tổ chức hoạt động nhận thức và thực hành trên đàn phím điện tử của học sinh nhằm đạt được mục tiêu dạy học.

Dạy học đàn phím điện tử có thể sử dụng một số phương pháp dạy học sau đây như:

- Phương pháp dùng lời
- Phương pháp hướng dẫn thực hành - luyện tập...

Tuy nhiên, dạy học đàn phím điện tử cần có sự kết hợp linh hoạt với nhiều nguyên tắc như: Từ đơn giản đến phức tạp; từ chi tiết đến tổng quát; từ cụ thể đến trừu tượng... đảm bảo tính giáo dục và

vừa sức với người học. Đặc biệt do đặc thù môn học nên phải luôn coi trọng tính thực hành - luyện tập.

1.1.3. Phần đệm trên đàn phím điện tử

Phần đệm tự động trên đàn phím điện tử được hiểu là các mô hình cài đặt sẵn về âm nền, hợp âm rải, bè trầm, tiết tấu trống... hoạt động khi được kích hoạt và tự điều chỉnh theo hợp âm do người dùng điều khiển. Hợp âm trong phần đệm tự động có thể được điều khiển qua một hai cách bấm cơ bản là ngón đơn (single) và ngón đầy đủ (fingered). Trên đàn phím Yamaha hiện nay thường có 3 hoặc 4 chế độ bấm hợp âm tự động cho phép bấm kiểu ngón đơn hoặc ngón đầy đủ; có thể điều khiển cả âm bè trầm (on bass); có thể đổi hợp âm kèm với chơi âm nền hoặc giai điệu.

1.2. Thực trạng dạy học đệm trên đàn phím điện tử tại Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật Gia Lai

1.2.1. Khái quát Trường Trung cấp Văn hóa nghệ thuật Gia Lai

Trường TCVHNT Gia Lai được thành lập theo Quyết định của Bộ Văn hóa - Thông tin số 186/VHTT-QĐ ngày 14 tháng 10 năm 1978 trên cơ sở được sự đồng ý thông qua của hội đồng Bộ trưởng. Thành lập khi đất nước ta vừa thoát khỏi chiến tranh, Trường Trung cấp VHNT Gia Lai đứng trước muôn vàn khó khăn và thử thách như: điều kiện tài chính hạn hẹp; cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy thiếu thốn; đội ngũ giảng viên mỏng và trình độ chuyên môn chưa cao, hơn nữa lại ít tổ chức được các buổi tập huấn học tập nâng cao trình độ cho giảng viên; hệ thống sách, chương trình, giáo trình, tài liệu nghèo nàn;... Tuy nhiên, được sự quan tâm, ủng hộ của các cấp chính quyền từ Trung ương tới địa phương, với chủ trương phát triển sự nghiệp giáo dục & đào tạo về lĩnh vực nghiệp vụ văn hóa - thông tin, đặc biệt là nghệ thuật truyền thống đặc thù các dân tộc Tây Nguyên. Nhà trường đã vượt qua mọi khó khăn gian khổ để đào tạo nguồn nhân lực trẻ cho địa phương và khu vực, các thế hệ thầy và trò nhà trường đã luôn nỗ lực phấn đấu, nâng cao tinh thần đoàn kết, nâng cao trình độ chuyên môn, tham gia nghiên cứu khoa học... để xây dựng nhà trường trưởng thành cho đến ngày hôm nay.

1.2.2. Vài nét về khoa Nghệ thuật

Khoa Nghệ thuật Trường TCVHNT Gia Lai ra đời từ khi mới thành lập trường, là một trong lớn mạnh và chủ chốt của nhà trường gồm có 14 giảng viên cơ hữu, trong đó có 05 giảng viên đạt trình độ thạc sĩ và 09 giảng viên ở trình độ cử nhân. Trong hơn 40 năm xây dựng và phát triển, đến nay khoa đã và đang khẳng định được vị thế của mình, là một trong những cơ sở đào tạo nhạc công, ca sĩ, nghệ sĩ biểu diễn nhạc cụ dân tộc, nhạc cụ phương Tây (trong đó có đàn phím điện tử) có uy tín và chất lượng.

1.2.3. Nội dung chương trình, giáo trình, tài liệu

1.2.3.1. Chương trình

Chương trình đào tạo hệ Trung cấp đàn phím điện tử tại Trường TCVHNT Gia Lai gồm khối lượng kiến thức như sau: Số lượng môn học, mô đun đào tạo: 43; khối lượng kiến thức kỹ năng toàn khóa học: 2580 giờ; khối lượng các môn học chung/đại cương: 315 giờ; khối lượng các môn học, mô đun chuyên môn: 2265 giờ; khối lượng lý thuyết: 383 giờ; thực hành, thực tập, thí nghiệm: 2109 giờ; kiểm tra: 88 giờ. Trong đó môn Đàn phím điện tử được tập trung với dung lượng TC gồm 2 phần học: thứ nhất là phần kỹ thuật, tác phẩm với 12 TC từ kỳ 1 đến kỳ 6; thứ hai là đệm hát với 6 TC từ kỳ 3 đến kỳ 6.

Mục tiêu của môn học là sau khi học xong 3 năm, các em học sinh có thể sử dụng thành thạo đàn phím điện tử, có khả năng biểu diễn solo, hòa tấu với nhiều phong cách âm nhạc khác nhau ở trình độ trung cấp; có kiến thức về hòa thanh cổ điển cũng như hòa thanh của một số dòng nhạc khác như Jazz, Rock, Pop; có khả năng và tư duy đệm đàn phím điện tử trong các chương trình ca nhạc lớn nhỏ... Bên cạnh đó, học sinh còn có khả năng tuyên truyền, phổ biến về nghề nghiệp chuyên môn đã học tập thông qua các lĩnh vực văn hóa nghệ thuật nói chung, âm nhạc nói riêng để góp phần xây dựng, phát triển nghề nghiệp...

1.2.3.2. Giáo trình và tài liệu

Hiện nay, khoa Nghệ thuật chưa biên soạn được hệ thống giáo trình, tài liệu dành riêng cho bộ môn Đàn phím điện tử. Do đó, các giảng viên tự mình phải sưu tầm, biên soạn các tác phẩm để phục vụ trong quá trình dạy học dựa trên một số giáo trình, tài liệu đã và đang được sử dụng rộng rãi và thịnh hành tại các cơ sở đào tạo chuyên ngành như: Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam, Trường Đại học VHNT Quân đội... Có thể kể đến một vài cuốn của tác giả Nguyễn Xuân Tứ như sau:

- *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ tập 1*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội 2002

- *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử tập 2*, Nxb ĐHSPTP. Hồ Chí Minh 2003.

- *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử tập 1,2*, Nxb ĐHSPTP. Hồ Chí Minh 2003.

- *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ tập 2*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội 2004

- *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử*, Nxb ĐHSPTP. Hồ Chí Minh 2007...

Những cuốn giáo trình, tài liệu trên cung cấp một khối lượng kiến thức và tác phẩm khá đầy đủ ở nhiều thể loại, nhiều phong cách và trường phái âm nhạc khác nhau. Trong đó, các giảng viên tập trung chủ yếu vào kỹ thuật luyện ngón, chơi các tác phẩm của âm nhạc cổ điển, lãng mạn và các thời kỳ tiếp sau, rèn luyện cho học sinh có được kiến thức cơ bản nhất và các kỹ thuật cần thiết trong việc làm chủ cây đàn. Tuy nhiên, giảng viên chủ yếu tập trung vào sưu tầm các tác phẩm độc tấu, hòa tấu để giảng dạy cho học viên là chính, mà chưa quan tâm nhiều đến việc biên soạn và sưu tầm các bài đệm cho ca khúc, dân ca, nhất là dân ca Tây Nguyên, những bài hát hay nổi tiếng về Tây Nguyên để phục vụ dạy học đệm đàn cho các em.

1.2.4. Đặc điểm, khả năng học đàn phím điện tử của học sinh

Học sinh hệ Trung cấp Đàn phím điện tử của trường VHNT Gia Lai đến từ nhiều tỉnh thành thuộc khu vực Tây Nguyên và duyên hải miền Trung, những năm trước đây còn có cả học sinh Lào sang học. Trong môi trường nghệ thuật, sự khác biệt về độ tuổi là điều không thể tránh khỏi, học sinh của trường thường ở độ tuổi còn đang học phổ thông (khoảng 15 - 18 tuổi), đây là giai đoạn diễn ra những “biến cố” đặc biệt.

Về khả năng học đàn và đệm đàn phím điện tử của học sinh là không đồng đều, có thể nêu ra một số nguyên nhân chủ quan và khách quan. Thứ nhất phải nói đến đó là vấn đề nhận thức, các em học sinh đều có sự khác biệt về tính cách, môi trường cũng như nơi đến, có những học sinh trước khi đến học tập tại trường đã được làm quen, học tập tại trung tâm văn hóa, các trung tâm dạy nhạc cụ/đàn phím điện tử ở quê hương mình. Thậm chí, có một số học sinh do gia đình có điều kiện nên đã đầu tư cho các em học đàn piano, đàn phím điện tử tại nhà từ nhỏ vì vậy các em đã có cơ bản và ngón đàn tương đối tốt. Do đó, những học sinh này sẽ không gặp khó khăn nào về kỹ thuật, có khả năng nhận thức, tư duy tốt trong vấn đề học đàn và đệm đàn cũng như tiếp thu kiến thức thuận lợi hơn rất nhiều so với các học sinh chưa được tiếp xúc và làm quen với đàn phím điện tử. Thứ hai, trong học tập âm nhạc nói chung, học đàn và đệm đàn nói riêng, một trong những yếu tố quan trọng để rèn luyện vốn âm nhạc của mình đó là nghe nhạc. Một số học sinh thường xuyên nghe nhạc đã tạo cho nhạc cảm của mình được tốt hơn, có sự phân tích, nhận xét về bản nhạc. Qua đó có khả năng đệm đàn tốt hơn các học sinh khác.

1.2.5. Quá trình dạy và học đàn Phím điện tử

1.2.5.1. Phương pháp giảng dạy của giảng viên

Chuyên ngành Đàn phím điện tử của Khoa Nghệ thuật có 03 giảng viên trực tiếp giảng dạy, trong đó có 01 là thạc sĩ, 02 cử nhân. Các giảng viên là những người có trình độ chuyên môn tương đối tốt, có kinh nghiệm giảng dạy nhiều năm, nhiệt huyết và yêu nghề. Nhận thức rõ về chất lượng đầu ra trong đào tạo cho học sinh chuyên ngành đàn phím điện tử là rất quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đến uy tín dạy học của mình, các giảng viên luôn phải nghiên cứu, luyện tập

đối với một số tác phẩm độc tấu khó, cần sự kết hợp của nhiều kỹ thuật về chạy ngón, bấm hợp âm và sắc thái tình cảm. Thường xuyên học hỏi để nâng cao trình độ soạn đệm và đệm hát cho các khúc với nhiều dòng nhạc khác nhau. Có như vậy, trong hoạt động lên lớp và khi giao bài sẽ không cảm thấy bị động, hay gặp khó khăn về vấn đề thi phạm hay hướng dẫn cho học sinh. Song song với việc luyện tập tác phẩm độc tấu, đệm hát, các giảng viên dạy đàn phím điện tử luôn tích cực tự trao đổi cho mình một số môn âm nhạc khác như: Lý thuyết âm nhạc cơ bản, Hòa thanh, Phân tích tác phẩm, Lịch sử âm nhạc... để có những cơ sở lý luận vững chắc nhằm hỗ trợ trong tư duy dạy học đàn và đệm đàn phím điện tử.

Qua quá trình học tập và cộng tác tại khoa Nghệ thuật cũng như dự giờ của một số giảng viên, chúng tôi thấy bên cạnh những mặt tích cực, ưu điểm, còn có những tồn tại và bất cập chưa được khắc phục và giải quyết trong dạy học đệm đàn phím điện tử như sau: Các giảng viên giao bài cho học sinh thường là theo cảm tính, nhiều khi chưa bám sát với nội dung chương trình đào tạo dẫn đến dễ xảy ra việc chênh lệch về trình độ; Bộ môn chưa có cán bộ đầu ngành nên việc quản lý, biên soạn nội dung chương trình, đề cương bài giảng còn gặp nhiều khó khăn, không thống nhất trong tài liệu giảng dạy; Trong lĩnh vực soạn đệm, phần lớn các giảng viên dạy đàn phím điện tử tại trường trước đây học chuyên ngành biểu diễn và được đào tạo chuyên sâu về âm nhạc cổ điển nên kiến thức cũng như kỹ năng đệm đàn cho ca khúc có phần hạn chế...

1.2.5.2. Tình hình học đệm đàn phím điện tử của học sinh

Trong các giờ học trên lớp, với thời gian hạn hẹp, các em thường rất chăm chỉ luyện tập, tranh thủ học hỏi thầy/cô hoặc các bạn những vấn đề mình chưa rõ, chưa hiểu để làm sáng tỏ hơn. Tuy nhiên, do độ tuổi còn nhỏ nên ít nhiều đến việc tiếp thu/lĩnh hội kiến thức trong quá trình học đệm, phần lớn học sinh đều học theo một cách máy móc gần giống với tư duy học kỹ thuật, độc tấu một cách máy móc. Khi được giao bài, học sinh thường chỉ chú ý đến góc độ thực hành mà ít để ý đến phương diện lý thuyết liên quan đến môn học như: tìm hiểu về tác giả và đặc điểm âm nhạc, quy trình soạn đệm, cấu trúc, bố cục của bài soạn đệm... Do đó ngay từ ban đầu các

em đã chưa định hình ra được tổng thể của một phần đệm cho ca khúc, chưa nắm vững được những vấn đề cơ bản của một bài đệm theo một trình tự, logic chặt chẽ... Việc luyện tập phải phụ thuộc rất nhiều vào giảng viên, phải nhờ giảng viên đệm mẫu trước sau đó học theo một cách thụ động. Vì vậy học sinh thường không tự đặt được hợp âm, chọn tiết tấu, chọn âm sắc, soạn câu đạo, cầu nối...

Một số học sinh rất đam mê, hăng say với môn học, ngoài các giờ học trên lớp, các em còn chủ động học tập qua các sách, giáo trình, tài liệu dạy đệm và học qua các phương tiện nghe nhìn trên mạng Internet, học hỏi kinh nghiệm thực tiễn của các anh/chị khóa trước, hoặc chủ động đến các phòng trà để nghe nhạc sống và về bắt chước tập theo... nhờ chủ động học tập như vậy mà các em tiến bộ rất nhanh, có thành tích cao trong học tập, đệm hát được một số chương trình giao lưu văn nghệ trong và ngoài trường... Ngược lại có một số học sinh thường học theo kiểu thụ động, thầy/cô chỉ đâu đánh đấy, nhìn thầy đệm mẫu rồi quay lại và tập theo... vì vậy mà không có sự tiến bộ trong học đệm, không phát huy được tư duy sáng tạo.

Tiểu kết chương 1

Trong chương 1, cùng với việc trình bày một số khái niệm như: Dạy học, dạy học đàn phím điện tử, phân đệm trên đàn phím điện tử, phương pháp, phương pháp đệm đàn phím điện tử. Nội dung chương 1 cũng đã phản ánh thực trạng dạy học môn Đàn phím điện tử hệ Trung cấp tại Trường TCVHNT Gia Lai, trình bày khái quát về trường, khoa âm nhạc; đặc điểm khả năng học đệm đàn phím điện tử của học sinh; phương pháp dạy học của giảng viên, hệ thống chương trình, giáo trình, tài liệu; tình hình học đệm đàn của học sinh. Qua đó thấy được những ưu điểm và những vấn đề còn tồn tại chưa được giải quyết để có những biện pháp cụ thể trong các chương tiếp theo của luận văn...

Chương 2

ĐẶC ĐIỂM CA KHÚC VIẾT VỀ TÂY NGUYÊN

CỦA NHẠC SĨ NGUYỄN CƯỜNG

2.1. Vài nét về nhạc sĩ Nguyễn Cường

Nhạc sĩ Nguyễn Cường sinh năm 1943 trong một gia đình gốc trung lưu ở phố Hàng Bạc, Hà Nội. Cha của ông là cụ Nguyễn Quang Hộ sinh năm 1910 tại Hà Nội nhưng quê gốc ở Phú Xuyên thuộc Hà Tây cũ. Nhạc sĩ Nguyễn Cường là người theo học âm nhạc chuyên nghiệp từ khi còn khá trẻ. Năm 16 tuổi, ông thi vào trường Trung cấp Âm nhạc Hà Nội (nay là Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam) và học chuyên sâu về nhạc cụ phương Tây là Violoncelle. Khi hoàn thành khóa học, tốt nghiệp ra trường năm 1965, ông được phân công về làm việc tại Đoàn Ca múa Tây Nguyên (nay là Đoàn Ca múa Đam San), lúc đó đóng tại Hà Nội.

Sau khi chiến tranh Việt Nam chấm dứt (tháng 5 năm 1980), và sau khi tốt nghiệp khoa Sáng tác Nhạc viện Hà Nội (nay là Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam), ông được Đoàn ca múa Đăk Lăk mời về sáng tác.

2.2. Giới thiệu khái quát ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường

Những ca khúc đầu tay của nhạc sĩ Nguyễn Cường trước khi đến công tác tại Tây Nguyên (năm 1982) là các ca khúc mang đậm âm hưởng dân ca Bắc Bộ được nhiều người biết đến như *Hồ biển*, *Nghe em câu hát vắng mùa xuân...* Ngoài ra, trong những ca khúc đầu tay này ông cũng đã sáng tác ca khúc mang chất liệu dân ca Tây Nguyên đó là *Mang thư cho chú giải phóng quân*. Ca khúc mang âm hưởng Jrai, nhưng không được chú ý nhiều.

Sau ngày đến Đăk Lăk, hơn 35 năm qua, ông đã để lại dấu ấn mạnh mẽ với nhiều sáng tác trên âm hưởng dân ca. Trong đó, chiết liệu dân ca được ông sử dụng nhiều nhất và cũng là thành công nhất là những sáng tác trên chất liệu dân gian Ê đê: *H'Zen lên rẫy*, *Oi! M, Đrăk, Thênh thênh oh oi*, *Ly cà phê Ban Mê*, *Anh muốn sống bên em*

trọn đời, Còn thương nhau thì về Buôn Ma Thuột, Xôn xang mênh mang cao nguyên Đắk Lắk ...

2.3. Đặc điểm ca khúc

Khi đệm các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, học sinh cần nghiên cứu, tìm hiểu những đặc điểm âm nhạc qua việc phân tích và khai thác một số vấn đề cơ bản như: *Cấu trúc, điệu thức, giai điệu, tiết tấu, các quãng đặc trưng, ca từ...* Từ đó, làm cơ sở để đưa ra những phương án đệm phù hợp và hiệu quả nhất.

2.3.1. Cấu trúc

Các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường chủ yếu được viết ở hình thức hai đoạn đơn, cũng có một số bài được biết theo hình thức một đoạn đơn, ba đoạn đơn.

Ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường xây dựng theo hình thức một đoạn không nhiều bởi chúng có khuôn khổ nhỏ, thường không có những yếu tố đột biến, bất ngờ trong đường tấu giai điệu cũng như trên toàn tác phẩm. VD: *Oi!M,Drak...*

Đôi mắt Pleiku là một trong những ca khúc rất thành công của nhạc sĩ Nguyễn Cường được viết ở hình thức hai đoạn đơn, là sản phẩm của sự bùng cháy đầy “chất tình” của tình yêu cao nguyên, tình yêu phố núi. Ngoài ra, còn có một số ca khúc viết ở hình thức hai đoạn đơn như: *Còn thương nhau thì về, Em nhớ thương ai, Đôi mắt Pleiku, Thênh thênh oh ơi, Ly cà phê Ban Mê, H'zen lên rẫy...*

Em muốn sống bên anh trọn đời của nhạc sĩ Nguyễn Cường là một trong số các ca khúc được tác giả tâm đắc nhất, được viết ở hình thức ba đoạn đơn với âm điệu vui tươi, khỏe khoắn, mang âm hưởng của thể loại nhạc Rook rộn ràng, sôi động...

2.3.2. Thang âm

Trong các sáng tác viết về Tây Nguyên của mình, nhạc sĩ Nguyễn Cường thường sử dụng các thang âm của người Ê đê, Jrai, Bahnar, Xơ Đăng... kết hợp với thang âm 7 âm của phương Tây một

cách linh hoạt và khéo léo, góp phần làm nên phong phong cách riêng của tác giả.

Khi đệm đàn cho các ca khúc này, học sinh cần nghiên cứu và tìm hiểu kỹ càng về thang âm được sử dụng trong từng bài hát, qua đó có thể vận dụng, đưa vào phần đệm của mình sao cho nổi bật lên được màu sắc âm nhạc đặc của từng tộc người Tây Nguyên. Đồng thời cũng cần lưu ý đến cách thức lựa chọn âm sắc của nhạc cụ đệm, đặt hòa âm sao cho đạt hiệu quả cao nhất.

2.3.3. Giai điệu

Những bài hát viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường thường có giai điệu và tiết tấu nhanh, sôi nổi, vui hoạt như cuộc sống của con người Tây Nguyên, đó là cảnh sinh hoạt bên bếp lửa, khi làm nương rẫy hay sinh hoạt nhảy múa theo nhịp công chiêng, nhịp trống rộn ràng. Bên cạnh đó, còn có những giai điệu nhẹ nhàng, mềm mại được khai thác chất liệu từ các bài hát ru con, ru em, những ca khúc thể hiện tình cảm đôi lứa, khát vọng của con người Tây Nguyên...

Thủ pháp phát triển giai điệu trong các ca khúc viết về Tây Nguyên được tác giả sử dụng nhiều đó là: Thủ pháp nhắc lại (nhắc lại nguyên dạng, nhắc lại có thay đổi), thủ pháp mô phỏng, thủ pháp mô tiến, các bước tiến hành liền bậc...

2.3.4. Các quãng âm đặc trưng trong ca khúc viết về Tây Nguyên

Trong các ca khúc mang âm hưởng dân ca Ê đê, ông thường sử dụng thủ pháp ly điệu quãng 2, chẳng hạn như ca khúc *Trái cam mặt trời, Còn thương nhau thì về...* Cuối những năm 90 thế kỷ 20 đến nay, nhạc sĩ Nguyễn Cường tiếp tục nghiên cứu và sáng tác nhiều tác phẩm thể hiện rõ âm hưởng và phong cách Bahnar, đặc biệt là việc vận dụng quãng âm đặc trưng như quãng 4 tăng, tiêu biểu là ca khúc *Giờ em đã có anh, Gió bay về ngàn...* Đối với ca khúc *Giờ em đã có anh*, nhạc sĩ Nguyễn Cường vừa sử dụng quãng 4 tăng ($e^1 - b$ quãng tám nhỏ) vừa sử dụng nhiều âm thêu và âm lướt tạo cho giai điệu mềm mại, uyển chuyển, gần gũi, tâm tình trong khuôn khổ nhịp 2/2. Còn trong ca khúc *Gió bay về ngàn*, tác giả vừa khai thác và sử dụng

quãng 4 tăng ($g^1 - d^{b1}$) vừa mô phỏng âm điệu Hơ amon - hát kể - trường ca...

Ngoài ra, các quãng âm rộng như quãng 6 trưởng cũng là một trong những đặc trưng trong chất liệu âm nhạc của nhạc sĩ Nguyễn Cường, tiêu biểu với một số ca khúc là: *Còn thương nhau thì về, Em nhớ thương ai, Em muốn sống bên anh trọn đời, Thênh Thênh oh oi, Giờ em đã có anh, H'ren lên rầy...* Quãng 7 được sử dụng trong các ca khúc *Và ta lại thấy mặt trời dạo rục trên môi em, Trái cam mặt trời...* Quãng 8, quãng 10 dùng trong một số ca khúc *Ly cà phê Ban Mê, Và ta lại thấy mặt trời dạo rục trên môi em...*

2.3.5. Tiết tấu

Trong các sáng tác về Tây Nguyên của mình, nhạc sĩ Nguyễn Cường đã khai thác và vận dụng sáng tạo chất liệu tiết tấu, âm hình đặc trưng ở nhiều phong cách âm nhạc khác nhau như: âm hình tiết tấu dân gian, âm hình tiết tấu nhạc nhẹ... với chủ yếu là các hình nốt tròn, nốt trắng, nốt trắng chấm dôi, nốt đen, nốt đen chấm dôi và nốt móc đơn và nốt móc kép. Cách sử dụng tiết tấu đa dạng như vậy đã tạo ra cho mỗi ca khúc có một đặc điểm riêng với muôn hình muôn vẻ.

Về vấn đề sử dụng tiết tấu dân gian: Với nghệ thuật âm nhạc nói chung, ca khúc nói riêng, thì việc khai thác chất liệu tiết tấu dân gian để xây dựng tác phẩm có ý nghĩa to lớn trong việc kế thừa và phát huy bản sắc văn hóa của dân tộc.

Về vấn đề sử dụng tiết tấu nhạc nhẹ: Những ca khúc viết về Tây Nguyên theo phong cách nhạc nhẹ của nhạc sĩ Nguyễn Cường luôn có sức hấp dẫn nhất định, gần gũi với người dân Tây Nguyên, có tính chất vui hoạt, rộn ràng, phóng khoáng, trẻ chung, tươi mới...

2.3.6. Ca từ

Ca từ sử dụng trong các sáng tác viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường thường mộc mạc, giản dị, gần gũi với thiên nhiên và con người nơi đây. Từ những hình ảnh thiên nhiên, muông thú nổi bật của đại ngàn thường xuyên xuất hiện trong hầu hết các ca khúc viết về đề tài này như: nắng, gió, mưa, Mặt Trời, Nai, Ong, Chim... đến những địa danh, thành phố, và đặc sản vùng miền cũng được tác giả khai thác một cách hiệu quả và chân thực như:

núi Chư Proong, Buôn Ma Thuật, Pleiku, cao nguyên Đăk Lăk, Cà Phê Ban Mê... Có thể nói, với những ca từ đẹp, được miêu tả sống động đã làm cho bức tranh của núi rừng đại ngàn hiện lên một cách rõ nét qua từng ca khúc.

Trong các sáng tác về Tây Nguyên của mình, nhạc sĩ Nguyễn Cường đã khai thác rất nhiều các hư từ trong dân gian để đưa vào ca khúc. Hư từ ở đây thường là *ê hé, thênh thênh, lêu lêu, la la, hơ hơ, tru lêu...*

Tiểu kết chương 2

Trong chương 2, chúng tôi đã giới thiệu đôi nét về cuộc đời và sự nghiệp cũng khái quát về các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường. Bên cạnh đó, chúng tôi nghiên cứu, tìm hiểu và phân tích một số đặc điểm âm nhạc trong các ca khúc viết về Tây Nguyên của ông qua một số phương tiện biểu hiện như: Cấu trúc, điệu thức, giai điệu, tiết tấu, các quãng đặc trưng và ca từ ở các sáng tác đó. Mục đích nhằm khai thác, tìm ra những chất liệu âm nhạc mang dấu ấn riêng của tác giả, từ đó đưa những phương pháp, biện pháp đệm đàn phím điện tử phù hợp cho các ca khúc này.

Những biện pháp cụ thể sẽ được chúng tôi trình bày trong chương 3 tiếp theo của luận văn

Chương 3

BIỆN PHÁP DẠY HỌC SOẠN ĐỆM TRÊN ĐÀN PHÍM ĐIỆN TỬ CA KHÚC VIẾT VỀ TÂY NGUYÊN CỦA NHẠC SĨ NGUYỄN CƯỜNG

3.1. Quy trình soạn đệm trên đàn phím điện tử

3.1.1. Xác định giọng

Hầu hết các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường đều được viết ở giọng trưởng, tính chất âm nhạc khỏe khoắn, vui tươi, rộn ràng, cháy bỏng như tình yêu của nhạc sĩ đôi với con người và núi rừng Tây Nguyên. Khi đệm hát, học sinh cần xác định đúng giọng, phải tìm hiểu về nội dung và tính chất âm nhạc của ca khúc để xác định được phương án đệm sao cho đạt hiệu quả cao nhất: *Còn thương nhau thì về* giọng Đô trưởng (C), *Em nhớ thương ai* giọng Pha trưởng (F), *Đôi mắt Pleiku* giọng Son trưởng (G), *Em muốn sống bên anh trọn đời* giọng Son trưởng (G), *Thênh thênh ơi ơi* giọng Son trưởng (G)...

3.1.2. Đặt hợp âm

3.1.2.1. Đặt hợp âm theo loại nhịp

Nếu trong nhịp có các âm hay hầu hết các âm đều thuộc cùng một hợp âm nào đó thì chỉ đặt một hợp âm chung cho toàn bộ nét giai điệu của nhịp.

3.1.2.2. Đặt hợp âm theo sự chuyển đổi các âm trong giai điệu

Phương thức đặt hợp âm này tương đối phức tạp, đòi hỏi học sinh phải tư duy, chú ý đến tốc độ nhanh/chậm của tác phẩm. Ngoài ra, cần đặc biệt chú ý đến các âm ngoài hợp âm nằm trong giai điệu để tránh có sự nhầm lẫn giữa âm chính và âm ngoài, dẫn đến đặt hợp âm lệch lạc, không chuẩn xác.

3.1.3. Chọn tiết tấu

Để chọn tiết tấu cho các ca khúc về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, học sinh cần căn cứ vào những yếu tố cơ bản đã nêu và phân tích ở các mục trên để đưa ra cách lựa chọn và sử dụng cho

hiệu quả. Chẳng hạn một số ca khúc được viết với tiết tấu nhanh vui, sôi động có tính chất vũ khúc, nhảy múa, tạo âm hưởng mạnh mẽ thì sử dụng nhóm tiết tấu Rook, Latin, Dance cho các bài *Còn thương nhau thì về* (Cha cha cha), *Đôi mắt Pleiku* (Rook), *Em muốn sống bên anh trọn đời* (Rook), *H'ren lên rầy* (Tecno, Disco), *Xôn xang mênh mang cao nguyên Đak Lak* (Rook), *Và ta đã thấy mặt trời rạo rực trên môi em* (Cha cha cha), *Em hát thương ai* (Hip Hop), *Trái cam Mặt Trời* (Cha cha cha)...

Bên cạnh đó một số ca khúc mang âm hưởng Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường còn có tính chất vừa phải, nhẹ nhàng, du dương, sử dụng những âm hình tiết tấu đặc trưng làm cho đàn trái, ngân nga, âm nhạc trở nên mênh mang, lắng đọng. Đối với những bài hát như vậy, học sinh cần chú ý lựa chọn các nhóm nhịp điệu, tiết tấu như 8 Beat, 16 Beat, Pops, Ballde hoặc Jazz dậm. Có thể áp dụng cho một vài ca khúc là *Thênh thênh oh oi* (Ballde), *Giờ em đã có anh* (Bossa Nova), *Ly cà phê Ban Mê* (Slow Slurf), *Oi!Ma Drak* (Slow Slurf, Ballad)...

3.1.4. Chọn âm sắc

Những ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường có tính chất trữ tình, êm dịu, giai điệu ngân nga, đàn trái thì HS nên chọn những âm sắc có tính chất nhẹ nhàng, du dương như tiếng: Marimba, Vibes, Xylophone, Piano, Saxophone, Guitar, Violin, Strings, Flute... để sử dụng cho phần dậm của mình, phù hợp với các ca khúc *Thênh thênh oh oi*, *Ly cà phê Ban Mê*, *Oi ! Ma Drak*...

Đối với các ca khúc có tốc độ nhanh, âm hưởng đầy đặn, không gian rộng lớn với ngọn lửa âm nhạc bùng cháy, mãnh liệt... Học sinh cần chú ý bên cạnh việc sử dụng các loại nhạc cụ gỗ như Marimba, Vibes, Xylophone thay thế cho đàn T'rung, K' lông pút và một số nhạc cụ Tây Nguyên thì cần tăng cường âm sắc của các nhạc cụ thuộc bộ dây để làm nền hoặc chơi giai điệu; khai thác triệt để âm sắc của các loại Guitar dây cổ điển đến các loại Jazz Guitar, Guitar nilon bịt tiếng: Mute G, Guitar nhạc rook, Dist, Guitar Feedb Guitar... Ngoài ra, cũng cần sử dụng thêm Đàn kèn đồng (Brass) gồm

âm sắc của kèn Trumpet, Trombone, Tuba, Horn... nhằm tạo âm hưởng đầy đặn, khỏe khoắn, rộn ràng phù hợp với tính chất của bài hát. Có thể áp dụng cho các ca khúc *Đôi mắt Pleiku*, *Em muốn sống bên anh trọn đời*, *H'ren lên rẫy*, *Xôn xang mênh mang cao nguyên Đak Lak...*

3.1.5. Xây dựng âm hình đệm

Âm hình đệm rất phong phú và đa dạng với nhiều kiểu khác nhau. Vì vậy, trong khi xây dựng âm hình đệm cho các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, học sinh không nhất thiết là phải bó buộc theo một khuôn mẫu nhất định nào, có thể tạo ra những âm hình mới hoặc trên cơ sở những âm hình đã có sẵn mà biến hóa, thay đổi làm cho chúng trở nên mới mẻ hơn, độc đáo hơn, mang lại sự thành công cho bài đệm.

3.2. Bố cục phần đệm trên đàn phím điện tử

3.2.1. Phần mở đầu

Phần mở đầu/dạo đầu (*Introduction*) là phần xuất hiện đầu tiên trong bố cục của bài đệm (sau dạo giữa và phần kết), có vai trò quan trọng trong việc dẫn dắt người hát thể hiện nội dung của ca khúc.

Đối với ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, học sinh cần lựa chọn các phương án hợp lý nhất vì đây là những ca khúc mang đặc thù vùng miền rất rõ ràng, thể hiện được bút pháp sáng tác và phong cách âm nhạc rất riêng của tác giả. Tùy theo trình độ, khả năng tư duy của từng em, giảng viên hướng dẫn học sinh có thể lựa chọn một số phương thức dạo đầu như: Dạo bằng câu cuối của ca khúc, dựa vào điệp khúc, dựa vào vòng hòa âm đặc trưng của bài hát, mô phỏng lại nét đặc trưng của ca khúc...

3.2.2. Dạo giữa (*Interlude*)

Mỗi một bài hát đều được trình bày 2 lần, có bài đến 3 lần tùy theo cấu trúc của nó. Sau các lần trình bày đều cần có khoảng cách để người hát nghỉ ngơi, vũ đạo trên sân khấu. Khoảng nghỉ đó

được dẫn dắt bằng các đoạn nhạc tạo cho người nghe cảm thấy hứng thú, say mê gọi là dạo giữa.

Đối với học sinh Trung cấp Đàn phím điện tử Trường VHNT Gia Lai, các em cũng nên sử dụng hai phương pháp dạo giữa thông thường như đã trình bày ở trên để làm câu dạo cho các bài hát viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường:

- Phương pháp dạo giữa bằng cách sử dụng lại câu dạo đầu: đây là một phương pháp dạo phổ biến, nhanh gọn, học sinh chỉ việc lấy nguyên câu dạo đầu để làm dạo giữa mà không phải mất thời gian để tư duy câu dạo mới. Tuy nhiên, việc sử dụng phương pháp này sẽ không tạo ra được những màu sắc mới, những yếu tố mang tính đột phá cho bài hát.

- Phương pháp dạo giữa bằng cách tạo ra một câu dạo mới, thay đổi hoàn toàn so với câu dạo đầu: phương pháp này tương đối khó, đòi hỏi học sinh phải có tư duy sáng tạo, có nền tảng về tay ngón vững vàng cùng với hòa âm và kinh nghiệm thực tiễn. Khi dạo giữa bằng phương pháp này, học sinh có thể tạo ra những giai điệu mới theo cách riêng của mình, tuy nhiên cũng cần dựa trên nền tảng hòa thanh và chất liệu âm nhạc của bài hát nhằm làm rõ thêm hình tượng và chủ đề của bài hát.

3.2.3. *Phân kết (Ending)*

Trong các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, học sinh có thể sử dụng một số cách kết như sau:

- Kết ngân dài cùng câu hát: cách kết này cũng tương đối phổ biến và gọn gàng trong phối khí và đệm hát, đặc biệt là các ca khúc mang phong cách nhạc Rock, âm nhạc thường ngân dài và kết thúc cùng với câu hát tạo nên sự kết ngắt rõ ràng, rành mạch với âm hưởng đầy đặn, khỏe khoắn.

- Kết bằng một câu nhạc, đoạn nhạc làm nền ngẫu hứng cho người hát, đây là cách kết rất đặc trưng trong các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, âm nhạc hỗ trợ đắc lực cho ca sĩ

phô diễn kỹ thuật và chất giọng của mình tạo cho người nghe những ấn tượng mạnh mẽ, sâu sắc...

3.2.4. Soạn các câu chèn, chêm

Ca ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường thường hay sử dụng những câu chèn, chêm do đặc thù các nhóm tiết tấu ngắn dài ở cuối câu nhạc, tiết nhạc, đoạn nhạc. Có thể lược qua một số thủ pháp như sau:

- Diễn lại ý nhạc: là thủ pháp nhắc lại một ý nhạc, nét nhạc sau khi kết thúc, cần thời gian ngưng nghỉ, vũ đạo.

- Tạo một tiết nhạc độc lập: thủ pháp này tương đối độc đáo, mới lạ, có sức lôi cuốn cao đối với người hát, có thể giúp người hát thăng hoa cùng với giọng hát của mình.

3.3. Củng cố kỹ thuật để nâng cao khả năng đệm

3.3.1. Kỹ thuật chạy gam

Khi đệm các ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, bên cạnh việc luyện tập các kỹ thuật chạy gam trưởng - thứ thông thường, học sinh nên tăng cường củng cố các kỹ thuật chạy gam theo điệu thức Tây Nguyên để áp dụng, củng cố cũng như nâng cao chất lượng phần đệm của mình. Đồng thời luyện tập gam biến tấu theo cấu trúc của thang âm, điệu thức Tây Nguyên, trong đó có điệu thức của dân ca Ê đê, Jrai, Bahnar...

3.3.2. Kỹ thuật bấm hợp âm

Khi dạy học đệm hát những ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường, giảng viên hướng dẫn cho học sinh nắm chắc về cấu tạo của hợp âm, các quy luật, thế bấm và cách chuyển hợp âm. Đây là một trong những yếu tố rất quan trọng để tạo nên thành công của bài đệm.

KẾT LUẬN

Đàn phím điện tử là một trong những nhạc cụ có vai trò hết sức quan trọng trong đời sống xã hội hiện nay. Với những tính năng tiện dụng, hữu ích, dễ sử dụng, đàn phím điện tử đã nhanh chóng trở thành một phương tiện dạy học âm nhạc không thể thiếu trong các trường âm nhạc chuyên nghiệp, trường sư phạm Âm nhạc, các phổ thông, các ban nhạc và trong các chương trình ngoại khóa...

Trong chương trình đào tạo của Trường TCVHNT Gia Lai, đàn phím điện tử là một trong những ngành trọng tâm của nhà trường và khoa Nghệ thuật. Từ khi thành lập đến nay, chuyên ngành đàn phím điện tử đã đạt được nhiều thành tích đáng kể, đóng góp cho sự phát triển chung của Nhà trường cũng như cung cấp nguồn nhân lực trẻ, đội ngũ nhạc công chuyên nghiệp cho các địa phương và khu vực Tây Nguyên.

Học sinh Trung cấp Đàn phím điện tử của Trường TCVHNT Gia Lai hầu hết là con em có hoàn cảnh kinh tế còn khó khăn, việc tiếp cận và học tập loại nhạc cụ phương Tây này còn bỡ ngỡ do chưa được tiếp cận nhiều. Tuy nhiên, trải qua quá trình học tập, rèn luyện, được sự dạy dỗ nhiệt tình, yêu nghề của thầy/cô cùng với những nỗ lực cố gắng của bản thân, các em đã từng bước trưởng thành và vững vàng hơn về chuyên môn. Khi hoàn thành xong khóa học, hầu hết các em đều đáp ứng được tiêu chuẩn của mục tiêu đào tạo của Nhà trường, đáp ứng được nhu cầu của xã hội, trở thành những nhạc công, nghệ sĩ trong các đoàn nghệ thuật chuyên nghiệp thuộc khu vực Tây Nguyên; là giáo viên âm nhạc tại các trường phổ thông; cán bộ làm công tác phong trào tại các cơ quan, đơn vị ở địa phương... góp phần nâng cao đời sống văn hóa tinh thần cho đồng bào các dân tộc khu vực Tây Nguyên.

Chương trình môn học của chuyên ngành Đàn phím điện tử của khoa Nghệ thuật, Trường TCVHNT Gia Lai có đưa vào dạy học môn Đệm hát, đây là một môn học rất thiết thực trang bị cho học sinh các kỹ năng về đệm hát nói chung và đệm hát cho ca khúc nói riêng. Tuy nhiên, trong việc dạy học bộ môn này còn có nhiều khó khăn, bất cập do trình độ của giảng viên, khả năng học của học sinh,

thiếu thốn về giáo trình, tài liệu... Đặc biệt là việc đưa các ca khúc viết Tây Nguyên nói chung, các ca khúc của nhạc sĩ Nguyễn Cường nói riêng vào dạy học đệm đàn chưa thực sự được đầy đủ và khoa học.

Do đó, để chương trình đào tạo môn đệm hát của chuyên ngành đàn phím điện tử được nâng cao và thiết thực hơn, chúng tôi đưa ra một số biện pháp, phương pháp đệm đàn phím điện tử ca khúc viết về Tây Nguyên của nhạc sĩ Nguyễn Cường nhằm giúp học sinh hiểu và nắm được tính logic trong một bài đệm đàn phím điện tử. Bên cạnh đó giúp các em có thể đệm tốt các ca khúc mang phong cách vùng miền (Tây Nguyên), là khu vực và địa bàn làm việc của các em sau này hoàn thành xong khóa học, các em sẽ phải tiếp xúc và đệm nhiều các dạng ca khúc này.

Qua luận văn này chúng tôi hy vọng sẽ đóng góp một phần nhỏ trong mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo chuyên ngành đàn phím điện tử nói chung, môn Đệm hát nói riêng của Trường TCVHNT Gia Lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngô Thị Việt Anh (2013) chủ nhiệm đề tài, *Biên soạn phần đệm hát cho THCS (Dùng bộ đệm tự động) ứng dụng trong dạy và học Đàn phím điện tử ở trường ĐHSPT Nghệ thuật TW*, Đề tài khoa học và công nghệ cấp Khoa (Tài liệu nội bộ).
2. Nguyễn Bách (2003), *Hòa âm truyền thống (từ Cổ điển đến Hiện đại)*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
3. Nguyễn Bách, Tiến Lộc, Hạnh Thy (2000), *Thuật ngữ âm nhạc Ý – Pháp – Việt*, Nxb Âm nhạc.
4. Phạm Chính (2001), *Hướng dẫn thực hành phần đệm trên đàn Organ*, Nxb
5. Đào Ngọc Dung (2002), *Thuật ngữ âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
6. Đào Ngọc Dung (2012), *Phân tích ca khúc*, Nxb Âm nhạc.
7. Hồ Ngọc Đại (1983), *Tâm lý học dạy học*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
8. Đào Trọng Từ - Đỗ Mạnh Thường - Đức Bằng (1984), *Thuật ngữ và kí hiệu âm nhạc thường dùng*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.
9. Hồng Đăng (1968 - 1978), *Các nhạc khí trong Dân nhạc giao hưởng Việt Nam*, Nxb Văn hóa nghệ thuật, Hà Nội.
10. Phạm Lê Hòa (2013), *Giáo trình phân tích tác phẩm âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
11. Đoàn Phương Hải (2011), *Phương pháp soạn đệm trên đàn Organ*, Đề tài nghiên cứu khoa học, Học viện Âm nhạc Huế.
12. Phạm Tú Hương (1991), *Phức điệu nghiêm khắc*, Nxb Nhạc viện Hà Nội.
13. Phạm Tú Hương (2004), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Nxb ĐHSPT.
14. Phạm Tú Hương, Vũ Nhật Thăng (1993), *Sách giáo khoa hòa thanh*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
15. Phạm Tú Hương, Đỗ Xuân Tùng, Nguyễn Trọng Ánh (2005), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Bộ Văn hóa - Thông tin, Nhạc viện Hà Nội.
16. Hoàng Hoa (2013), *Giáo trình hòa âm ứng dụng*, Nxb, Đại học Sư phạm Hà Nội.
17. Phạm Thị Hòa (2011), *Giáo dục âm nhạc, tập I, II*, Nxb Đại học sư phạm, Hà Nội.
18. Lê Xuân Hoan (2006), *Dân ca Jrai*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.

19. Lê Xuân Hoan (2014), *Tìm hiểu thang âm – Điều thức trong âm nhạc dân gian Bahnar*, Nxb Âm nhạc.
20. Phạm Minh Khang (2005), *Giáo trình hòa thanh bậc đại học*, Nhạc viện Hà Nội.
21. Nguyễn Khải (2015), *Đặt hợp âm cho phần đệm ca khúc trong dạy học môn hòa âm hệ Đại học sư phạm Âm nhạc*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW, Hà Nội.
22. Nguyễn Mai Kiên (2003), *Hòa thanh nhạc nhẹ*, Giáo trình bậc Đại học, Nxb Trường Cao đẳng Văn hóa Nghệ thuật Quân đội, Hà Nội.
23. Thụy Loan (1993), *Lược sử âm nhạc Việt Nam*, Nhạc viện Hà Nội – Nxb Âm nhạc.
24. Đỗ Hải Lễ (1993), *Hòa âm*, Nxb Trường CĐSP Nhạc Họa TW, Hà Nội.
25. Đỗ Hải Lễ (1996), *Lý thuyết cơ bản về âm nhạc*, Trường CĐSP Nhạc Họa TW.
26. Vũ Tự Lân dịch (1985), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Nxb Văn hóa Hà Nội.
27. Nguyễn Xuân Lân (2014), “Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật - “vườn ươm” tài năng nghệ thuật của tỉnh”, *Tạp chí Trường Trung cấp Văn hóa Nghệ thuật 50 năm xây dựng và phát triển*, (số 4), tr.10-11-12.
28. Phan Thanh Long chủ biên (2011), *Những vấn đề chung của giáo dục học*, Nxb Đại học sư phạm.
29. Nguyễn Thị Mỹ Lộc chủ biên (2003), *Giáo dục học đại học*, Nxb Khoa Sư phạm Đại học Quốc gia HN.
30. Hoàng Long - Hoàng Lân (2010), *Phương pháp dạy học âm nhạc*, Nxb Đại học Sư phạm.
31. Phạm Phúc Minh (1994), *Tìm hiểu dân ca Việt Nam*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
32. Nguyễn Thị Nhung (1991), *Hình thức âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
33. Nguyễn Thị Nhung (1996), *Thể loại âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
34. Nguyễn Thị Nhung (2005), *Phân tích tác phẩm âm nhạc*, Nxb TT thông tin - Thư viện Âm nhạc, NVHN.

35. Hội nhạc sĩ Việt Nam (1997), *Nhạc sĩ Việt Nam hiện đại*, Nxb Hà Nội.
36. Tú Ngọc, Nguyễn Thị Nhung, Vũ Tự Lân, Nguyễn Ngọc Oánh, Thái Phiên (2000), *Âm nhạc Việt Nam tiến trình và thành tựu*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
37. Nhiều tác giả (1999), *Thông báo khoa học 1999*, số 1, Nxb Viện Âm nhạc, Hà Nội.
38. Nhiều tác giả (1999), *Thông báo khoa học 2000*, số 2, Nxb Viện Âm nhạc, Hà Nội.
39. Trần Đức Nhâm (2017), *Hướng dẫn soạn đệm ca khúc viết về Quảng Ninh trên đàn phím điện tử cho sinh viên hệ CĐSP Âm nhạc Trường Đại học Hạ Long*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW, Hà Nội.
40. Hoàng Phê chủ biên (1998), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb Đà Nẵng
41. Đào Huy Quyền (2005), *Tìm hiểu đặc trưng trong dân ca Jrai – Bahnar*, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội.
42. Phạm Bá Sản (2014), *Nâng cao năng lực đệm đàn phím điện tử cho sinh viên Trường Đại học sư phạm Nghệ thuật TW*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW, Hà Nội.
43. Thái Duy Tuyên (2008), *Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới*, Nxb Giáo dục.
44. Nguyễn Văn Tuấn (2009), *Tài liệu bài giảng Lý luận dạy học*, Trường ĐHSPT Kỹ thuật TP.HCM.
45. Lâm Tâm, Linh Nga Niê Kđăm (1996), *Một số nét đặc trưng của phong tục các dân tộc Tây Nguyên*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
46. Lê Anh Tuấn (2011), *Điệu thức 5 âm trong dân ca người Việt*, Luận án Tiến sĩ - Học viện Âm nhạc quốc gia, Hà Nội.
47. Trịnh Hoài Thu (2005), “Giới thiệu về cây đàn Organ điện tử”, *Tạp chí Thông tin Khoa học*, Trường Cao đẳng Sư phạm Nhạc - Họa Trung Ương, (số 12, 10/2005), tr.51-52.
48. Nguyễn Xuân Tứ (2002), *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ tập 1*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
49. Nguyễn Xuân Tứ (2003), *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử tập 2*, Nxb ĐHSPT TP. Hồ Chí Minh.

50. Nguyễn Xuân Tứ (2003), *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử tập 1,2*, Nxb ĐHSP Tp. Hồ Chí Minh.
51. Nguyễn Xuân Tứ (2004), *Hướng dẫn dạy và học đàn Organ tập 2*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
52. Nguyễn Xuân Tứ (2007), *Phương pháp dạy và học đàn phím điện tử*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
53. Trần Thị Bích Thủy (2015), *Dạy học môn Đàn phím điện tử tại Cung Văn hóa thiếu nhi Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW, Hà Nội.
54. Trường TC VHNT Gia Lai (2018), *Kỷ Yếu 40 năm (1978 - 2018)*, tài liệu lưu hành nội bộ.
55. Đỗ Xuân Tùng (2002), *Giải thích thuật ngữ âm nhạc quốc tế thông dụng*, Nhạc viện Hà Nội, Hà Nội.
56. Nguyễn Thị Thu Thủy (2015), *Nghiên cứu biên soạn tài liệu dạy học đệm trên ĐPĐT tại Trường Trung cấp VHNT Vĩnh phúc*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW, Hà Nội.
57. Sơn Hồng Vỹ (2004), *Tự đặt hợp âm cho đàn Guitar và Organ*, Nxb Giao thông Vận tải, Thành phố Hồ Chí Minh.
<https://adammusic.vn/tong-hop-cac-thang-am-va-dieu-thuc-am-nhac/>